ESCOLA CATALANA

1926 - 1939

BADALONA

DESEMBRE 1984

Totes les col.laboracions d'aquesta publicació són obra espontània de professors i ex-alumnes de l'Escola Catal·ana de Badalona.

AMB LA COL.LABORACIÓ DEL DEPARTAMENT DE CULTURA DE L'EXCM. AJUNTAMENT DE BADALONA

EL PERQUÈ D'AQUEST OPUSCLE

És eminentment una modesta recopilació de dades. L'exposició senzilla d'uns fets i unes circumstàncies, allunyats en el temps, però que ens plau d'actualitzar.

Sense cap sentiment nostàlgic ni molt menys magnificant. Un simple i escuet: En donem fe.

No pas amb el caire notarial ni amb l'aportació farragosa de documents oficials i freds.

Despullats de retòrica, exposar planerament: La cosa va anar així! I explicar-ho i constatar-ho.

Il.luminar la panoràmica de la singladura que va emprendre a partir de l'Escola Marcel.lí Antich, el Patronat de l'Escola Catalana a Badalona, i deixar-ne plena constància.

Ni com a exemple ni patró, únicament com a actuació. I treure'n conseqüències si és que la tasca ho mereixia.

Però això sí. Retre homenatge a aquells pares i mestres que varen fer possible l'empresa.

Ni més ni menys.

ESCOLA ANTICH

CURS 1928-1929

Clapés, Joan Traité, Josep Arpí, Vicens Lleal, Anton N. Queralt, Joan Amigó, J. Vives, Benet Bernadàs, Antoni Ricart, Josep Ma. Costa, Albert Clapés, J. Galera, Ramon Vall, Encarnació Lleal, Feliu Oliete, Andreu N. Queralt, Codina, Lluís Galera, J. Cuxart, Antoni Sánchez, Pere Rovira, Pere Amigó, Josep Lleal, Jordi Amigó, Renom, Antoni Campmany, J. Torrell, Marta Traité, Francesc Vidal, Marta Bofill, Bernardina Bofill, M. Dols, Antònia Casas, Pujolar, Maria Gili, Eusebi Miralles, Almirall, Núria Teixidor, Narcís Arpí, J. Segura, Salvador Riera, Piegay, Amadeu Renom, Ventura, Paquita Ricart, Teresa Hospital, Dols, Elena Teixidor, J. Seresigni, Robert García, Mercè Renom, Francesc Amigó, Salvador Capu, M. Torrell, Jordà, ________, ________, Lola Campmany, Xirgu, Hospital. E. Seresigni.

EL «MEU» SENYOR ANTICH

Un capvespre, potser de finals d'estiu o començaments de tardor, entraren a la botiga que teníem en ple carrer de Mar, el senyor Pompeu Fabra acompanyat d'un home, jove encara, esprimatxat, i de cara més aviat riallera, amb uns ulls vius que es clavaven com dardells, darrera d'unes ulleres de gruixuts cristalls de miop. Era el senyor Antich, professor fins aleshores de les escoles de la Mancomunitat, en aquell temps, però, desposseït per obra dels homes de la dictadura de Primo de Rivera.

L'objectiu de la visita era demanar al pare que portés el seu noi a l'escola que muntaria el senyor Antich. El pare era amic de Pompeu Fabra per les converses diàries que mantenien asseguts dintre un dels vagons del Foronda que feia el trajecte de Badalona a Barcelona. El pare era bon escoltador i sabia posar la cullerada quan ca-

lia. El cert és que la seriositat i la tranquil.litat de Fabra, apart els seus coneixements, el tenien meravellat. I donada la condició del local de la futura escola, més aviat reduït, fou motiu més que convincent perquè la mare donés el vist-i-plau, sense el qual difícilment hauria anat a ocupar un lloc en aquella casa del carrer del Pinzell.

Els més grans ocupàvem una classe que donava a una balustrada anterior a un jardí llargarut, al mig del qual un bassiol circular podia ser en temps reculats, estatge de peixos. I un soterrani obert al pati amb una petita graonada...

Allí els nois muntàvem obres teatrals que els més espigats representàvem mentres la menudalla, asseguda als graons, esperava pacientment el moviment escènic.

Altres vegades jugàvem partits de pilota a mà, que no tenia res a veure amb el joc dels pilotaires que coneixem. I en ell, hi prenien part els senyors Antich i Boada, com dos nois més, guardant la major netedat, posant unes normes que s'acomplien pels escolars amb absoluta obediència.

Aquella educació era una forma d'interpretar la didàctica ben diferent de la que coneixíem com a tradicional.

No fèiem gairebé cap treball memorístic, esmerçant hores en manualitats.

Sempre recordaré un treball que ens proposà i que no tingué absoluta realització. De bell antuvi, diríeu que perdíem el temps. Però, a la fi, quina manera de polir el gust i quina forma més encertada per fer-nos despertar sentiments de tendresa i afanys d'abastar fites més altes en el saber humà...

L'obra a portar a terme era un llibre que deuríem fer escrivint amb la ploma i amb lletra d'impremta. I el títol era ja tot un poema de comprensió, ofrenat primer als alumnes, després als pares... «CINC VIDES EXEMPLARS». I aquestes vides ens eren contades i explanades amb una veu avellutada, amb uns reflexes i uns matisos que m'han restat inesborrables.

El primer, Scott, aquell valent i coratjós descobridor del Pol Sud que arribà tard per aconseguir la seva comesa, doncs en arribar-hi es trobà que ja hi onejava la bandera del noruec Roald Amundsen, que feia uns dies, o unes setmanes que havia aconseguit ja la seva comesa. Capvespres d'una emotivitat encomanadissa llegint o comentant-nos les proves de Pasteur per trobar la vacuna contra la ràbia o la folla caritat del Probrissó d'Assís, o la lluita aferrissada de Bernard Pallissy cremant el mobiliari de la seva pròpia llar en constant recerca de la fórmula màgica per aconseguir la porcellana. I finalment, aquells comentaris que ja restarien inèdits sobre l'autor de la Novena Simfonia...

Tot això i més ens donava aquella escola del senyor Antich, que als voltants del Nadal organitzava unes vetllades pels alumnes i familiars, amb l'arribada inesperada de l'Home de Nadal portador d'obsequis no valuosos però que tenien una gràcia i un encant perdurables.

En escriure aquestes ratlles no puc oblidar una carta que m'adreçà en plenes vacances estivals que m'omplenà de goig. Era acompanyada de la fotografia de la muller amb un infant a la falda, —recordo que era en Jordi— i dreta al costat de la seva mare la seva filleta Montserrat.

Aquest és el meu senyor Antich que recordo amb tanta estima.

També col.laborà en la fundació de les Edicions Proa i del setmanari badaloní L'escombra. Però tot això com diria Rudyard Kipling, és tota una altra història.

Com a cloenda manllevo al meu amic Jordi Monés unes notes biogràfiques aparegudes en un opuscle que edità l'Institut de l'Educació local amb motiu d'un curset d'estiu per a mestres que portava el seu nom.

Marcel.lí Antich i Camprubí va néixer a Gironella (Bergadà), l'any 1895.

Exercí al centre de Vallparadís (Terrassa), Casa de Caritat de la Diputació de Barcelona, Escola Municipal d'Arts i Oficis de Badalona, Escola del Treball de Barcelona (càrrec per oposició).

1931 Ponència d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

S'exilià a Tolosa de Llenguadoc i a San José de Costa Rica, on morí als 73 anys d'edat.

RAMON VALL I GUIXERAS

PRINCIPIS PEDAGÒGICS QUE IMPERAVEN EN L'ESCOLA CATALANA

CURS 1932-1933

Eusebi Miralles, Francesc Vidal, Josep Cuixart, Josep Gual, Antoni Ricart, Josep Ma. Costa, Antoni Campany, Andreu N. Queralt, Joan Muns, Elena Teixidó, Bernardina Bofill, J. Carabassa, Albert Domènech, Margarida Montplet, Antònia Guardiola, Josefina Salvador, Francesc Vila, Lola Simon, Josep O. Baqués, Lola Navarra, Salvador Riera, Marta Traité, Núria Teixidó, Pere Ribet, Josep Muns, Francesc Ventura, Concepció Alfaro, Roser Salvador, Vicens Padrós, J. Pujol, Francesca Costa, Francesc Cairó, Manuel Ferrer, Josep Vila, Francesc Costa, Joan Duran, Jaume Palència, Marta Bofill, Maria Alfaro, Francesca Teixidor, Maria Agustí, Joan Argelich, Mercè Argelich, Núria Isern, Lola Campmany, Ezequiel Giró i Manuel Cuesta.

Mestres: Josep Boada i David Aubà

L'Escola del mestre Marcel.lí Antich de Badalona, era considerada en els mitjans pedagògics de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, com una escola moderna, recolzada en els principis que s'anaven creant en els països més prestigiosos del món, sota el títol *d'escoles noves,* escoles actives o escoles progressistes. Aquelles institucions eren uns autèntics laboratoris on s'experimentaven les noves idees sobre educació per tal d'aconseguir una ensenyança millor, més humana.

Els mestres pioners d'aquest moviment pedagògic, procuraven que els escolars fossin l'eix de l'escola i el motor de llur pròpia educació; cercaven d'aconseguir una millor formació de l'individu i un més gran equilibri entre escola i societat. El mestre s'havia de limitar a preparar els camins, impulsar els treballs i assenyalar les direccions.

Les *escoles noves* tenien unes característiques comunes, malgrat llur diversitat i procedència, inspirades en els principis sustentats pel pedagog suís Ferreira, el qual havia establert un programa que s'anava considerant ideal arreu del món. I era precisament en aquests principis on les *noves escoles* de Catalunya havien de sustentar-se, malgrat llur diversitat social i humana.

Per tal de justificar la introducció d'aquestes normes, sense les quals no es podia considerar una *escola nova,* el mestre Ferreira deia que aquesta no havia de ser un

indret on s'aplica un sistema preconitzat, sinó que havia de ser un medi ambiental on tot ha d'estar combinat per tal que l'infant «creixi en saviesa, en estètica i en gràcia». *L'escola nova* no havia de donar cap caràcter a l'infant, sinó que més aviat havia de permetre-li d'adquirir-ne un; no s'havia d'omplir el cap de l'infant en coneixements intel.lectuals, sinó que s'havia de posar-lo en condicions de poder adquirir aquests coneixements.

Fou partint d'aquests principis, d'aquest programa que l'Escola Antich que més tard esdevingué l'Escola Catalana de Badalona, va procurar respectar i actuar en conseqüència. La nostra institució escolar fou un laboratori de pedagogia pràctica, recolzada en la naturalesa i en la vida. La coeducació, és a dir, l'educació en comú entre els dos sexes, era també una de les bases ideals. Els treballs manuals i la cultura física, mitjançant exercicis i jocs, eren també elements adequats, seguits d'excursions, viatges i campaments, per tal d'ampliar els coneixements i sentir de prop el bategar de la història i de la vida dels pobles i de la gent. L'amor a la terra que ens havia vist nèixer era primordial.

En l'aspecte intel.lectual l'escola procurava obrir l'esperit a una cultura general del raonament, més que d'aconseguir una acumulació de coneixements memorístics; orientava les facultats de l'infant en l'adquisició de coneixements com a resultat d'observacions personals. En tota circumstància la teoria havia de seguir a la pràctica i no a l'inversa. Es preconitzava el treball individual de l'alumne, sense oblidar, però, les activitats col.lectives, mitjançant la creació de mancomunitats de treball en equip.

Mestres com Joan Bardina, Eladi Homs, Alexandre Galí, Pau Vila, Manuel Ainaud, Artur Martorell, Palau Vera, Rosa Sensat, Pere Vergés, Pau Romeva, van saber donar a llurs escoles i actuació personal, el caliu en el qual s'havien de moure les *noves escoles* catalanes, on els mestres joves acudíem a inspirar-nos i tractar d'imitar-los. Els mestres Antich, Boada i Coll en foren uns bons deixebles.

A l'Escola Catalana no hi havia premis ni càstigs i si alguna vegada es produïa la necessitat d'una acció punitiva, aquesta consistia de fer copiar al quadern uns quants verbs a l'hora de la recreació. Tampoc no hi havia exàmens de fi de curs. Els pares, però, sabien quina era la conducta dels fils i el nivell de progressió escolar, mitjançant unes notes que periòdicament rebien de l'Escola.

Un altre factor important era la disciplina. Aquesta era estricta a les hores de treball. A les classes hi havia ordre fins i tot a les hores d'activitat col.lectiva, per equips. La tasca del mestre, en aquest aspecte, consistia en el fet que els alumnes treballessin lliurement, però dintre d'un ordre.

D. AUBÀ PONS

JOSEP BOADA I GASULL

CURS 1933-1934

Francesc Costa, Francesc Teixidor, Joan Muns, Antoni Campmany, Jaume Palència, Francesc Vidal, Josep Gual, Eusebi Miralles, Francesc Cairó, Joaquim Garriga, Josep Lleal, Salvador Riera, A. Sánchez, Joan Duran, A. Antúnez, Josep O. Baqués, J. Pujol, M. Ferrer, Lola Navarra, Núria Isern, Antònia Guardiola, Núria Teixidor, Marta Traité, Maria Gili, Josefina Salvador, Francesca Teixidor, Concepció Alfaro, Margarida Montplet, Albert Domènech, Lola Campmany i Josep Ferrer.

Mestre: Josep Boada i Gasull.

No fa gaire temps —Josep Boada i Gasull moria el 29 d'agost de 1982—, encara sovintejaven les anades a Riudarenes (La Selva), d'algun grup d'antics alumnes de l'Escola Catalana, per tal de visitar el senyor Boada, mestre de l'esmentada Escola des de l'any 1928 fins al 1934; primer, com a professor de l'antiga Escola del senyor Antich, i a partir de l'any 1932, amb la creació del Patronat, com a Director de l'Escola Catalana.

D'antuvi en recordar aquell mestre m'he referit a la seva mort, perquè és una data curiosa la del seu traspàs, exactament cinquanta anys després d'aquell estiu del 1932, en el qual iniciava amb tanta il.lusió la tasca d'organitzar l'Escola Catalana de Badalona.

Tanmateix, a l'any 1934, el senyor Boada deixava Badalona, no pas de bon grat sinó més aviat amb recança, endut per imperatius aliens als seus desitjos més íntims, i aliens també a la voluntat del Patronat i dels alumnes. I sembla impossible que en tant poc temps, es pugui deixar una empremta tan pregona en el cor dels seus deixebles, com perquè després de prop de cinquanta anys, encara sovintegessin les anades a Riudarenes, amb l'únic propòsit de xerrar una estona amb el senyor Boada.

A part els seus coneixements tècnics i pedagògics, d'un nivell elevadíssim i del seu concepte clar de l'ensenyança, cal remarcar el conjunt de trets humans que posseïa.

Gironí de soca-rel, nacut a Salt (Gironès), a l'any 1901, era més aviat menut d'estatura, però a les aules, a la vista dels deixebles, la seva figura s'agegantava per raó dels seus coneixements i de la seva autoritat, recolzada en una pruïja de justícia proverbial i dominant a ultrança tota la diversitat de matèries que aleshores integraven una cultura general a fons, fins els 14-15 anys dels alumnes, amb tot un ampli ventall de lliçons i de treballs integrats en el camp de les ciències, de les lletres i de les arts. En aquest aspecte val a dir que l'Escola Catalana va esgotar totes les possibilitats.

Jo vaig tenir la sort d'anar a la classe del senyor Boada durant cinc anys, en els dos periodes: l'Escola Antich i l'Escola Catalana; i els meus records d'aquella etapa de la vida, de transició infantesa-joventut, em són d'allò més agradables. L'Escola m'atreia amb una força irressistible, i com a mi, crec també que a tots els altres companys, que esdevenien amics —encara ho són— per obra d'aquell mestre, que sabia junyir-nos en una gran família i sabia esperonar-nos en els treballs escolars.

La creació de família pròpia per una banda, per l'altra unes oposicions al Magisteri que l'obligaren a fer-se càrrec d'una escola «nacional», i finalment una visió de futur que li demanava una major estabilitat econòmico-professional, foren les circumstàncies per les quals el senyor Boada va deixar l'Escola Catalana amb el sentiment de tots.

És evident que l'Escola Catalana amb la direcció del mestre Boada va fer país, va fer nacionalitat. Els seus deixebles els hem trobat arreu de la nostra ciutat i fora d'ella, desenvolupant tota classe d'activitats amb èxit. La imatge d'un senyor Boada somrient i satisfet de rebre els seus antics alumnes a Riudarenes, ben cofoi, com l'artista que esguarda la seva obra preferida, ha de romandre per sempre més en tots nosaltres inesborrable, com un premi a la seva fidelitat.

Avui el millor epitafi al mestre Boada és, sens dubte, la denominació d'«Escola Josep Boada», del centre docent situat al número 169 de l'avinguda del Marquès de Mont-roig de la nostra ciutat; ben cert que ell, amb la seva senzillesa no s'ho arribaria a creure mai.

JOSEP Mª COSTA

ESBARJO I ESPORT

1934. Equip de bàsquet de l'Escola Catalana. Jugadors: Ricart, Gual, Riera, Garriga i Sánchez.

Al mestre David Aubà i Pons, en agraïment per les seves orientacions en la realització de nombroses activitats culturals i esportives, en el decurs de la meva vida escolar.

L'Escola Catalana de Badalona ocupava l'última casa del carrer de Sant Anastasi, enfront mateix del carrer de la Costa, molt abans de realitzar-se les obres urbanístiques que l'enderrocaren, per poder donar pas a la que avui coneixem per Via Augusta. Quan vaig ingressar a l'Escola l'any 1928, aquell edifici era una casalot propietat dels germans Sayol, d'antiga nissaga badalonina, que el senyor Antich havia habilitat, feia un temps, per escola. Aquelles instal.lacions foren transferides a l'any 1932, al Patronat de l'Escola Catalana.

Recordo que en un annex d'aquell casalot hi havia l'estable d'un ruc molt polit, que els propietaris solien ormejar per desplaçar-se al seu mas de Can Butinyà. L'atzembla era sovint motiu de distracció dels escolars, amb el natural enuig del mestre, obligat a intervenir per reptar els vailets més agosarats. Per la part del darrera de l'edifici, hom devallava per una escalinata de pedra al pati de l'Escola, ben ombrejat a l'estiu per dues fileres de plàtans tan fornits i ben arranjats, que feia bo d'estar-hi.

També recordo aquell pati reblert de quitxalla a les hores de l'esbarjo. Els entreteniments hi eren ben variats, segons els gustos, les aptituds, l'edat o el sexe dels escolars. Amb poca cosa n'hi havia prou per organitzar qualsevol joc improvisat, amb un cert caire competitiu. Tots aquells jocs tenien llur reglamentació, que els més entesos procuraven d'aplicar-hi insospitades varietats.

Tantost els companys de l'Escola —amics d'avui en el feinejar diari de la vida ciutadana—, suggerírem fa uns mesos de commemorar el cinquantè aniversari de la constitució del Patronat de l'Escola Catalana —potser un xic tard, però sempre escaient celebració—, com em sobtaren aquest seguit de records de la infantesa. Bells records, tanmateix, perquè l'intent d'introduir aquells entreteniments en l'actual jovenalla, producte d'una societat de consum delerosa per adquirir ja des de la primera infància, tots els nous aparells de la tècnica moderna, avui no tindria cap èxit. Evidentment, eren uns altres temps. Tant com ens havíem divertit amb una baldufa, a cavall fort, o a les gepes...!

Recordo que un bon dia, a iniciativa del mestre, els vailets de la «classe dels grans», anàrem a cercar unes caixes de fusta, d'aquelles que s'usaven antany per embalar ous de gallina pel mercat, i amb els llistons de les caixes construírem uns taulers de bàsquet, que col.locàrem en el pati de l'Escola. Ben aviat es va comptar amb un equip de basquetbol capaç de reeixir a nivell local. Els primers partits de confrontació amb altres entitats s'empataren (12 a 12, 6 a 6). Malgrat tot, l'equip de bàsquet de l'Escola no va arribar mai a competir federativament i, reclòs en el seu estat embrionari, els jugadors més destacats, després de defensar els colors de l'Agrupació d'Antics Alumnes una temporada, s'inscrivien a la Unió Gimnàstica i Esportiva, i més tard al Centre Esportiu Badaloní (Club Joventut Badalona) o al Círcol Catòlic.

Seguidament es va adquirir un ping-pong. Convé aclarir que durant l'època que ens ocupa (1930/33), el ping-pong era un esport que en el nostre país no estava reconegut oficialment. Això no obstant, a Badalona es va estendre en la majoria d'entitats com un element d'esbarjo. Davall la galeria de l'Escola, a nivell del pati, existia una ampla obertura que donava accés a un soterrani de regulars dimensions, el qual fou habilitat per sala de ping-pong. Fou una activitat esportiva que va acollir, tot seguit, gran nombre d'adeptes entre els escolars, els quals es convertiren, al cap de poc temps, en reconeguts palistes badalonins.

Part d'allà del pati de l'Escola, hi havia un clos abandonat, barrat per una tanca de filferros, l'accés al qual era totalment prohibit als alumnes, encara que a esquenes del mestre, solia practicar-s'hi alguna descoberta aventurera. Era un terreny on hi creixia l'herba en estat salvatge de més d'un metre d'altura, i per això molt a propòsit per organitzar-hi combats de lladres i serenos, circumstància que s'aprofitava a la més mínima ocasió. Doncs bé, a l'any 1932, el Patronat aconseguí d'annexionar aquell solar al pati de l'escola. Llavors já fou possible la pràctica del futbol, com una activitat més, dintre de les ja establertes.

Per finalitzar hem d'incloure com a esbarjo, les vetllades escolars que s'organitzaven a fi de curs, i llur preparació, que durava mesos, ocupava moltes de les nostres hores de lleure. A part la dissertació de poesies o les interpretacions musicals a l'estil d'aquella època, cal remarcar la representació d'obres teatrals, com «Muset i Bernadeta», de Josep Mª Folch i Torres o «l'Avi», d'Apel.les Mestres. Àdhuc alguns decorats d'aquelles representacions foren originals, dibuixats i pintats pels alumnes de l'Escola. Els més menuts interpretaven cançons, ballets o danses populars, com ara «dins el meu cistelló», «tan petitet» o «la patum de Berga». Era una manera de fomentar el ric folklore català.

Avui, tot recordant la munió d'activitats d'esplai que tenien lloc en el pati, en les aules de l'Escola Catalana, hem de reconèixer que allò era possible pels elevats coneixements pedagògics dels nostres mestres, tals com el senyor Aubà, que en el cas de les iniciatives col.lectives, hi aportava el millor de la seva ànima i de la seva obstinada personalitat.

J.M.C.

RICARD COLL I SERRA

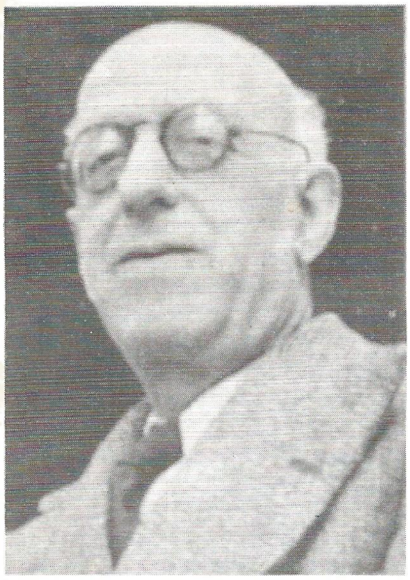

Va néixer a les darreries del segle passat, a la casa pairal de Can Serra, situada en terres de l'antiga Baronia de Palafolls, comarca de la Selva. Per naturalesa i per vinculació al patrimoni pairal, en Ricard Coll i Serra era un home de la terra, amb tota l'àmplia significació d'aquest mot. Malgrat tot, a càrrec del seu germà gran, l'hereu, la continuïtat de l'administració de la hisenda, els altres germans tingueren d'escollir els propis mitjans de vida segons la seva vocació.

Ell es traslladà a Barcelona. Bon pintor i millor dibuixant es sentí artista i es proposà, treballant de ferm, d'exposar, crear-se un nom i triomfar. Però poc pacient, es desenganyà amb prestesa dels seus projectes inicials. La seva capacitat de treball li va permetre d'acceptar les propostes de donar classes. Fou mestre de gramàtica, de geometria i dibuix linial, d'història de Catalunya, fins a arribar a l'ensenyança del dibuix artístic, amb el qual es sentia més compenetrat. Això li va permetre d'expansionar-se, amb el seu gran amor a Catalunya, demostrant tot l'art i tota la bellesa que veia en la vida i de la qual per mitjà del seu exercici ens en feia partícips.

El professor Coll fou essencialment català, amb ànima popular, sacrificant-se amb auster distanciament del materialisme dels diners, per viure més serenament i expressar-se millor, com un fill de poble, transformat en creador i educador dels qui en el futur serien part d'aquest poble; fent del seu mestratge una autèntica vida de sacerdoci, amb una dedicació plena, sentida i viva, incloia l'inocular amb l'exemple, els propis sentiments, ennoblint els receptors.

Va exercir a Badalona en les escoles següents: Escola d'Arts i Oficis 1909-16, Escola Antich 1926-32, Escola Catalana 1932-39, Escola Cultural 1939-43. A Barcelona: Escola Professional de la Unió Industrial 1909-16, Escola Jacint Verdaguer 1910-35, Universitat Industrial de la Diputació 1919-26, Escola Blanquerna 1925-39, Col.legi Màxim de Sant Ignasi 1927-31, Acadèmia Raimond Llull 1931-32 i 1939-40, Col.legi del Sagrat Cor de Jesús 1939-42, Col.legi Cardoner 1940 i Col.legi Nelly 1947.

Esperit obert i franc escampava lliçons constantment. Ens deia: «Nois jo estic aquí per ensenyar dibuix. Us prego que no m'obligueu a fer de policia. Ni m'agrada ni en sé». Després afegia: «Si no puc parlar i gesticular, no sé alliçonar-vos. Em passa el mateix que a un rellotge de sol. En un dia núvol no marco l'hora».

Explicava contes i convertit en simulat editor, encarregava als alumnes les il.lustracions de les faules que relatava. Coneixíem els personatges perquè ell, gesticulant exageradament els representava: astorament, temor, avarícia, ira o enuig. No existeix ningú que hagi dit amb més llibertat, amb més encert tantes coses i tan vives. El conte d'En Pere sense por li permetia actituds extremes, amb vibrants i ràpids desplaçaments quan, en el castell encisat, els esperits malignes sorgien a la darrera campanada de les 12 de la nit i el nostre heroi encalçava dimonis de totes les mides. En el conte del frare captaire guaitàvem el bandoler que sorprenia i robava el pobre llec, i els encarnava enfront nostre, el lladre de camí-ral parlant amb maneres tosques, veu enrogallada, pròpies d'una persona envilida, mentres el pobre llec esmaperdut, més que parlar remugava inexplicablement quelcom que volia ésser una pregària. El càntic de Nadal, el seu relat preferit, tenia com a personatge principal el vell Scrooge, de Carles Dickens, que el plasmava amb gest de desdeny, fent una rialleta cínica, sacsejada, malhumorat, refregant-se les mans balbes per la fredor d'una estança que no podia minorar una estufa mal alimentada per una sola brasa.

Estimava i ens feia estimar els nostres costums i les festes tradicionals. Orientava

els nostres treballs vers els gegants de Corpus, els misteris de la processó del Dijous Sant, els cavalls engalanats dels Tres Tombs, les mones de Pasqua, les disfresses del Carnaval, la murga d'en Tramuntana, la castanyera de Tots Sants, el burret del submarí que repartia cafè calent, i a la tardor, amb la caiguda de la fulla, un pàmpol de plàtan ens descobria la bellesa de color que atresorava. Permetia sortir al carrer per dibuixar en solitari indrets típics de la ciutat o bé carruatges amb les seves cavallerisses. De tots els esdeveniments històrics que s'esdevenien, teníem d'aportar la nostra visió amb un dibuix explicatiu.

Classificava tots els alumnes amb diferents denominacions: «nois ben dotats, nois imaginatius, nois observadors». Mai no va modificar cap manera d'expressar-se, ni cap efecció per un tema determinat. Segons ell, el més difícil era obtenir un estil propi. Va establir una sèrie de dibuixos sistemàtics, que es repetien d'any en any: la masia amb el pi, la palmera i el xiprer; la pilota i la gerra, les sabates. Col.leccionant-los creava un arxiu que li servia per constatar l'evolució dels alumnes i apreciar les seves aptituds. Recordo que deia: «No sols heu de mirar, el que cal és veure-hi! Quan dubteu, feu que els dits palpin les coses. Dibuixareu millor i descobrireu que els dits també tenen ulls».

A voltes sorprenia tota l'aula amb una pregunta: «Què voleu fer quan sereu grans?» I s'anticipava a qualsevol resposta, explicant el què li havia contestat un cert alumne molt decidit: «Tinc dues coses escollides que m'agradarien molt, escombriaire de carro amb cavall, o bé guàrdia civil de cavall amb sabre». Tota la classe reia, però en l'aire hi quedava la pregunta. Era una manera subtil de fer-nos pensar en el demà, una astúcia tènue per fer-nos aprofitar millor el temps. Puc garantir que de les moltes generacions que educà, ningú no va escollir cap d'aquestes dues ocupacions.

El dia 17 de novembre de 1963, en el Museu Municipal de Badalona, es celebrà una exposició de dibuixos de l'arxiu del mestre, amb un atribut: 35 anys de mestratge a Badalona. L'acte va produir ressó i el senyor Coll, rodejat de gran quantitat d'alumnes, visqué un dels jorns més feliços de la seva vida. L'exposició pretenia, evidentment, retrobar-nos amb el mestre per expressar-li admiració i afecte per la seva persona i per la seva obra. La gran quantitat de dibuixos exposats, només una petita i fragmentada partió del seu arxiu, donaven a conèixer el sorprenent resultat d'un sistema pedagògic tan positiu, que quedàrem admirats dels alts nivells assolits, així com de la intuició del mestre per classificar alumnes encara infants. Finalitzat l'acte el senyor Coll va comentar: «He dedicat la meva vida a instruir i arribo ja al final i no tinc res, ni tant sols una petita pensió de jubilació. Actualment la vàlua d'una persona es mesura pels diners guanyats o per la posició assolida. Com sigui que no he aconseguit cap d'aquestes dues fites, tot podria fer suposar que anava errat, que no n'he sabut. Jo que estava tan convençut de no haver-me equivocat! Avui recullo amb satisfacció el fruit del meu esforç i vosaltres heu demostrat que no sóc un fracassat, sinó que he triomfat! Nois em sento eufòric i orgullós, moltes gràcies! Els meus néts aquí presents em diuen: «totes aquestes senyores i tots aquests senyors estan reunits per felicitar l'avi»... i en les seves expressives carones veig des d'aquest moment, que jo he obtingut una nova personalitat».

Així sentia i així parlava aquell mestre amable, tendre i generós que va saber entusiasmar-nos pel dibuix, va despertar-nos afeccions per l'arqueologia, per la ceràmica, per la filatèlia, per la numismàtica i per tot el col.leccionisme en general; que va fer que estiméssim la terra, de la qual ens explicà la història i que ens va fer sentir orgullosos d'ésser catalans, embolcallat d'una bondat que li brollava arreu i d'una serenor excepcional, que sols poden comunicar les persones que rebutgen la violència i les imposicions indignes o abusives.

En Ricard Coll i Serra fou un forjador, un gran mestre, que ha deixat una empremta sensacional. I pensar que només ens donava classe dos dies per setmana! La seva vida llarga i fecunda arribà al final del seu camí, per iniciar el repós definitiu a l'església de la Concepció de Barcelona, on es celebrà la cerimònia religiosa de comiat. Els primers rengles del temple estaven ocupats per infants, els seus alumnes més recents, que li donaven el darrer adéu en representació de moltes i moltes generacions. La pregària del sacerdot oficiant i la flama mística dels ciris parpellejants en la penombra, plasmaven una visió nova: s'esvaia la nau de l'oratori i se'ns representava una gran aula, uns escolars asseguts i cara a tots la figura del mestre que obria els braços amb generositat mai discriminadora. No sé si s'acomiadava o si de bell nou representava una escena del Càntic de Nadal.

FRANCESC CAIRÓ

DE LA NOSTRA ESCOLA A LA UNIVERSITAT

En el transcurs de la meva vida és obvi que la *comptabilitat* ha tingut un paper molt important. Doncs bé, en el primer lloc on jo vaig sentir a parlar d'aquesta matèria, que ens infonia molt de respecte, va ser a l'Escola Catalana, i de la mà del professor Josep Boada, vaig tenir les primeres nocions del «DEBE» i del «HABER», i de totes aquelles regles bàsiques que ens donava: el que rep és el deutor i el que entrega és el creditor; que no hi ha deutor sense creditor (fonament de la «partida doble»); que les sumes de l'esquerra o sigui les del Deure havien d'igualar les de la dreta o les de l'Haver al final de cada període; conceptes d'Actiu, de Passiu, de Balanç etc. També vàrem aprendre a manejar unes carpetes negres, lligades amb vetes del mateix color, que contenien uns quaderns que eren facsímils dels llibres principals de comptabilitat: Diari, Major, Inventaris, etc, i dels auxiliars: Caixa, Bancs, Compres, Vendes, Despeses, d'acord amb les normes del Codi de Comerç vigent i sobretot vàrem practicar les tècniques per a poder reflectir comptablement les operacions normals d'una empresa per tal d'arribar a final d'any i poder establir un Balanç patrimonial (reflex de la situació del negoci) i un estat de Pèrdues i Guanys (demostratiu de l'evolució, favorable o no, del mateix negoci).

Tot això que ara em sembla tan senzill de recordar-ho, llavors ens produïa molts mals de cap, que alguns alumnes no superaren fàcilment, ja que aquesta matèria es cursava voluntàriament a hores nocturnes, com una especialitat. La veritat és que en la majoria d'escoles de primera ensenyança no es cursava comptabilitat, sinó que s'havia d'acudir a acadèmies que es dedicaven a aquestes matèries i similars, i per un nivell superior hi havia les escoles de comerç.

Nosaltres vàrem tenir molta sort amb aquell gran mestre que era bo en tot («rara avis»), i especialment amb la comptabilitat, ja que els que vàrem seguir tot el curs, vàrem adquirir unes bases que ens han estat molt útils per als qui després hem volgut profunditzar en la matèria. Jo que llavors ja pensava estudiar la carrera de comerç, recordo que un dia el senyor Boada en va portar un dels llibres considerats com un clàssic: «La tenue des livres rendue facile» (1), i que ell tenia com un tresor. No oblidem que a Europa han sigut els nostres veïns francesos junt amb els italians els que més varen fer a finals del segle passat i començament del present per al desenvolupament de la ciència comptable. Ara amb el perfeccionament dels ordenadors i les tècniques del «software», aquesta superioritat s'ha decantat cap els països anglosaxons, sense oblidar els japonesos.

Com ja he dit al principi i molts dels que llegeixen aquestes ratlles saben, una part de la meva vida ha estat vinculada a l'ensenyament superior i en començar la dècada dels 50 ocupava la càtedra «Organització d'Empreses» i «Banca i Borsa» a l'Escola d'Alts Estudis Mercantils de Barcelona, i més endavant, per oposició a Madrid, vaig guanyar les càtedres que actualment tinc a la Universitat de Barcelona (E.U.E.E.), que són: Economia de l'Empresa, Auditoria Comptable i Anàlisi i Integració de Balanços. Totes elles molt lligades a la comptabilitat, però especialment les dues últimes que es troben a la cúspide de la ciència comptable.

Per acabar aquesta breu ressenya que no té altre motiu que el de col.laborar modestament en aquest merescut homenatge i testimoni d'una escola que podem recordar com a modèlica, jo voldria afegir que de la mà del senyor Boada va nèixer la meva afecció a la comptabilitat, però també haig d'afegir que moltes de les coses que vaig aprendre i que em vaig proposar entendre bé (cosa que molts estudiants obliden sovint i fan treballar només la memòria), m'han servit de base per avançar dintre del camp cada dia més complexe de la ciència comptable a nivell superior i convertir-lo en un mitjà de vida en el camp professional i en un mitjà de comunicació a través de la càtedra a la qual dedico bona part del meu temps i entusiasme.

Dr. ROBERT GARCIA i CAIRÓ
Catedràtic

GRAMÀTICA, LLENGUATGE: LITERATURA

Mestre Fabra ens ho va deixar ben especificat. Un nom per a cada cosa —o diversos noms per a cada mateixa cosa— i unes definicions clares i entenedores sobre el seu significat. Els exemples que ens exposa per ajudar-nos a aprendre i entendre les determinacions exactes, han estat considerats modèlics. Partint d'aquesta premissa, emparats amb aquest bagatge substanciós de coneixement, ens podem estendre sense gaire risc de dispersar-nos o de perdre'ns en divagacions errònies, equivocades o falses. Podem parlar d'allò que ens interessa, amb un mínim de seguretat de no embrancar-nos en desviacions ni vagarejar.

Tenim doncs que, la *gramàtica* és la branca de la lingüística que tracta de les classes de mots, llurs accidents o flexió, i llurs funcions i relacions dins la proporció, especialment art de parlar i escriure correctament una llengua.

I per altra banda, *llenguatge* és l'expressió dels pensaments per mitjà de la paraula, el conjunt de mots i maneres de combinar-los usat i comprès per una comunitat d'homes, especialment quan és fixat i elaborat per un llarg ús. El vocabulari i la fraseologia propis d'un art, d'una branca de la ciència. I ens dóna exemples concrets, formals i pràctics. Vegeu sinó: El llenguatge de la química. Llenguatge tècnic. No entenc aquest llenguatge, no tens raó de parlar així. Llenguatge culte, groller. El llenguatge de les flors. El llenguatge dels sords-muts.

I finalment, *literatura* com a conjunt de produccions literàries d'un poble, d'un període; conjunt d'escrits sobre una matèria. Producció d'obres literàries, especialment com una ocupació. I com a símils o exemples, els següents models: Es dedica a la literatura. Literatura grega. Història de la literatura anglesa. La literatura medieval. Literatura filosòfica.

Fet aquest pràmbul podríem departir sobre la literatura de l'Escola Catalana, de com ens l'ensenyaven i de quina faisó l'anàvem aprenent. Els mètodes emprats eren senzills i raonables, adaptant-se a les instruccions emanades de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Metodologia que, si primordialment venia ja d'anteriors sistemes pedagògics, l'anaven configurant dia a dia i lliçó a lliçó, excel.lents professors com Artur Martorell, Alexandre Galí, Rosa Sensat, Pau Romeva i tants i tants d'altres que bastiren l'estructura de l'ensenyament modern a Catalunya.

Per adonar-nos de la flexibilitat dúctil dels criteris aconsellats com a orientació i assessorament als mateixos professors, per part dels autors dels llibres de text, fixemnos en alguns, de l'Advertiment que encapçala el volum de Gramàtica Catalana — Curs mitjà— de Pompeu Fabra.

Vegeu-ho: per a il.lustrar una definició o explicació qualsevol, cal que el mestre la reemplaci per la forma usual en el parlar dels alumnes: allí on diu, per exemple, que l'article és *el*, caldrà que el mestre reemplaci aquest *el* per *lo* si en el parlar dels alumnes l'article és *lo*, i no *el*; allí on diu que el pronom de primera persona és *jo*, *nosaltres*, podrà igualment convenir que el mestre reemplaci *nosaltres* per *naltros*, etcètera. Però més tard, no ha de deixar mai de fer-los conèixer la forma consignada en el llibre (el, nosaltres) i fer-los saber que aquesta és la forma preferida pel llenguatge literari. I llavors caldrà que els ensenyi quines de les formes no dialectals no registrades en el llibre, són tolerables en la llengua literària i quines són del tot inadmissibles.

No cal dir que el present llibre no ha d'ésser fet aprendre de memòria. Ni tan solament ha de fer-se'n llegir a l'alumne cap fragment que no hagi abans estat explicat a classe. Altrament no l'entendria. Quan el noi comprèn bé un punt qualsevol mitjançant les explicacions del mestre i exercicis fets a classe, solament llavors és quan pot ésser profitosa la lectura del llibre.

Potser m'hauré estès en desmesura aportant les consideracions de Mestre Fabra, és a dir, aprofitant-me de la renda valuosa que representa remetre'm en el meu escrit a tot el cabal de coneixements proporcionats pel Mestre. M'ha semblat però, que era d'aquesta guisa com més rèdit podia treure'n. Potser també, que era preci-

sament aixi, amb aquestes constants, com ens eren impartides les classes pels nostres admirables professors, que seguien al peu de la lletra les indicacions assenyades dels doctes. I és evident que tots en vàrem treure profit.

L'aprenentatge de la gramàtica exclusivament com a retenció de normes i coneixement de les diverses matèries que comporta el seu estudi, vulgues que no, resulta tediós i pesat. A l'Escola ho complementàvem amb aquells deliciosos i entretinguts volumets de Lliçons de Llenguatge, il.lustrats amb uns dibuixos planers, però explícits; amb el text d'ensenyament del llenguatge a càrrec d'Alexandre Galí, basat en els principis del lingüista suís Bally i el contingut gramatical a cura d'Artur Martorell.

A fe, que ens hi divertíem.

—Tema 4 (maneres de dir)

En Joan parla del seu companyó Celestí que no sap fer res, i diu: Celestí és un ase!

Ho diríeu d'aquesta manera vosaltres? Es podria dir: És enze. És poc intel.ligent. És poca cosa. És un pobre noi. Quin talòs que n'hi ha! Gamarús! És poc despert. No he vist mai un noi tan curt! És aturat. No és tan eixerit com caldria. Déu no n'hi ha donat més. Fa el que pot. No té una intel.ligència molt desperta. En Celestí? D'allà on no n'hi ha no en pot rajar.

Si en parléssiu enfadats, què diríeu?

Si volguéssiu burlar-vos-en?

Si n'haguéssiu de parlar davant de gent de respecte?

Si us fes pietat?

Si sense dir mentida volguéssiu que no es veiés el seu defecte?

Aleshores cada alumne hi posava cullerada i, entre tots plegats bastíem un ventall de frases que donava goig de veure. I a més d'aquells: És un enze o és aturat, consignats en el llibre, hi afegíem: (ho comprovo ara en les nostres velles llibretes escolars) obtús, espès, toix, tanoca, tanasi, pec, suro, fat, pau, bajà, bajanot, guilopo, tòtil, tòtila, totxo, met, llonze, llondro, bleda, ximple, miloca... i encara més. Llavors els nostres professors, senyors David Aubà i Josep Boada, tenien feina a esporgarne aquells que no hi conjuminaven prou o que per la seva vulgaritat, resultaven adotzenats, trivials i a vegades massa ordinaris i tot.

I un altre exemple:

Exercici-2.- Llegiu aquests versos de Josep Mª López-Picó:

De la boira

És cega; la vergonya de ser-ho la domina.
Perquè no li ho coneguin fingeix un pas ardit;
més forta que la por, camina que camina...
Les punxes del camí li esqueixen el vestit.

Per què diu que la boira és cega? ¿Per què diu que té vergonya d'ésser cega? ¿Per què troba el poeta que no vol que li ho coneguin? ¿Què vol dir que fingeix un pas ardit? ¿Què vol dir més forta que la por? ¿Què vol dir que les punxes li esqueixen el vestit?

Un cop haureu fet aquesta conversa amb el senyor mestre escriureu una cosa de la boira. Direu si és bona o dolenta i explicareu les coses bones o les dolenteries que fa i quins premis o càstigs troba.

I així, amb aquests raonaments propiciats per la lectura i de la mà de les observacions dels mestres, anàvem endintsant-nos pels camins de la literatura, penetrant en les suggerències o descobrint el sentit de les metàfores. I de com ens hi ajudaven els mestres, en posaré un exemple. Fixeu-vos en aquests versos: El poble és petit sota la muntanya / el poble és petit, que els boscos se'l guarden / té un campa-

nar alt, més alt que les cases / que en ben treballat al repòs cridava / Les cases l'arrel, el campanar l'arbre / les fulles el toc, el toc de campana.

Per tal de fixar-nos la imatge poètica dels darrers versos, el mestre senyor Josep Boada, ens feia un dibuix esquemàtic a la pissarra, a la base, l'obra del conglomerat de les cases, constituïa l'arrelament a la terra; el campanar —més alt que les cases— era el tronc que s'enlairava cel amunt, i, les ones concèntriques —immaterials, és clar— del so de la campana, formaven la copa amb el brancam i fulles de l'arbre suggerit.

De com ho capíem entre jocs i ironies, us en poso un altre exemple amb aquests versos de Josep Carner: La mare tota roja / estén en el terrat / la roba immaculada / rient a bell esclat / Estén bolquers i randes / robeta de bressol; / avui farà bon dia, / avui farà bon sol. Nosaltres, d'amagatotis estrafèiem el quart vers, i en lloc del *rient a bell esclat*, hi plantificàvem: *del nen que s'ha pixat*. No caldria dir que aquesta desfiguració o escarni, possiblement mai no tingué carta de naturalesa com a expressió escrita, però l'entremaliadura en la seva versió oral va fer forrolla. Si és que arribà a coneixement dels professors, deurien riure per sota el nas la plagassitat. I no se'ns faria estrany que si ho hagués pogut sentir aquell alt poeta, qualificat com a príncep de les lletres catalanes, se n'hauria rigut a cor que vols.

La lectura esdevenia una mena d'esbargiment o relax, que ens era subministrat durant les classes i ens hi esplaiàvem amb els contes de Carles Riba, de la sèrie dels Sis Joans o les Aventures d'en Perot Marrasquí. Les composicions en vers del gran poeta encara les passàvem per alt, i ens ensinistràvem amb els poemes de Josep Carner, Josep Mª López-Picó, Guerau de Liost, Tomàs Garcés, Miquel Costa i Llobera, Maria Antònia Salvà, Joan Maragall, Joan Salvat-Papasseit, Josep Mª de Sagarra, J.V. Foix i Pere IV. De mossèn Cinto Verdaguer i d'Àngel Guimerà, ens delectaven a més de les poesies les seves rondalles.

Les narracions de Joaquim Ruyra, Joan Santamaria, els contes de Ramon Llull del Llibre de les Bèsties, eren també el nostre pa literari de cada dia; alternant amb Lau o les aventures d'un aprenent de pilot, d'en Carles Soldevila, L'illa misteriosa, d'en Juli Verne i l'Illa del tresor d'Stevenson. A més confeccionàvem el butlletí «Joventut Escolar», amb col.laboracions de gairebé tots els alumnes. A Catalunya es publicava la revista infantil «Plançons», que era llegida a les aules i en la que hi participàvem com a redactors en equip. Recordo especialment una col.laboració en que va publicar-s'hi una Geografia de Badalona, amb participació de diversos alumnes en la redacció. Més endavant, però ja com a Agrupació d'Antics Alumnes, veié la llum la revista «Activitats», molt ben editada i amb un contingut literari prou remarcable, de la qual n'era l'ànima el nostre professor senyor David Aubà i Pons.

Les sessions de lectura de contes i novel.les, que tenien lloc durant l'espai de les classes, anaven a càrrec indistintament del professor i de tandes d'alumnes. El mestre procurava —i ho aconseguia— matisar la dicció, fent les pauses adequades, remarcant puntualment les interrogacions i admiracions que contenien els diàlegs, assolint amb aquests mètodes, despertar l'interès dels oients i penetrar-los en el moll del tema del relat. La pròxima lectura era esperada amb gran expectació, promovent comentaris sobre el possible desenllaç final de la narració.

També la promoció de concursos de poesia, contes i reportatges sobre temes d'actualitat o de temporada, com és ara Nadal, Reis, els Tres Tombs, la castanyada, Carnestoltes, etcètera, moltes vegades il.lustrats amb dibuixos propiciats pel senyor Ricard Coll, contribuïen a la nostra incipient formació literària.

Incentivats d'aquesta forma, les afeccions literàries de tots els alumnes emprengueren volada i és ben segur que, qui més qui menys, una vegada deixat enrera el període escolar ja mai més no ha pogut sostreure's d'aquest engatjament.

És evident també, que si avui es publica aquest opuscle parlant de diversos temes dels nostres temps escolars, els noms dels autors dels escrits podrien ser perfectament uns altres i la qualitat o condició del contingut serien equivalents; ja que l'afany dels mestres no va ser generar unes figures d'èlite, sinó preparar unes promocions de nois i noies senzillament aptes per moure's i avançar en el camí de la vida que començava al punt de deixar les aules.

Tenim la certitud que els nostres mestres, aconseguiren totalment la finalitat de la tasca que s'havien assignat.

JOSEP GUAL LLOBERES

EL MESTRE DAVID AUBÀ I PONS

CURS 1933-1934

Rafael Duran, Vicens Padrós, Josep Vila Boter, Francesc Vila, Camil Vila, Francesc Ventura, Joan Pou, J. Planas, Antoni Mas, Jaume Maresma, Ezequiel Giró, Jordi Cruellas, Marcel Riera, Joan Argelich, Manuel Armengol, Francesc García, Montserrat Olivar, Roser Bofill, Mercè Argelich, Roser Argelich, Josep Vila, Francesca Costa, Núria Prat, Teresa Casals, Rosa Batlle, Roser Casas, Paquita Ricart, Marta Bofill, Lola Simón, Maria Agustí, Llúcia Guix, Marta Gresely, Roser Salvador, Amèlia Miralles, Teresa Pujades.

Mestre: David Aubà i Pons

Nasqué a Tortosa (Baix Ebre), el 1906, i als dos anys es traslladà a Barcelona amb tota la seva família. El seu pare havia acceptat la invitació d'uns amics mestres, per treballar en una escola popular regida per un centre obrer situat al Poble Sec. Més tard el pare Aubà instal.lava, pel seu compte, una escola en el número 60 del carrer Cabanyes de la ciutat comtal. David Aubà hi féu els primers estudis.

Cursà el Magisteri a la Normal, on tingué els primers contactes amb la joventut progressista catalanista, amb unes idees que contrarrestaven amb un professorat escarransit i de limitades concepcions. Era l'època en la qual hom vivia la Dictadura del general Primo de Rivera. Féu amistat amb Estartús que esdevingué un destacat polític i amb Marc Aureli Vila, fill del prestigiós geògraf Pau Vila, un dels promotors dels nous corrents de l'escola a casa nostra. De la mà dels esmentats amics, seguí les experiències que es produïen a les escoles models, com la del Mar i la del Bosc, regides per Pere Vergés i Rosa Sensat, respectivament.

Aquells contactes l'aproparen a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, la qual, com tots sabem, desenvolupava una tasca meritòria fonamentada en una moderna ensenyança del català, malgrat el règim d'interdicció i opressió que dominava al nostre país. Entre els mestres que freqüentaven l'Associació Protectora, es

relacionà també amb Marcel.lí Antich, la biografia del qual apareix en aquesta publicació.

L'any 1932, a proposta del Comitè Pedagògic de l'Associació, David Aubà acceptà amb caràcter provisional —que esdevindria definitiu— una plaça de mestre a una escola catalana de Badalona, que aquell organisme patrocinava. Efectivament aquell any, va quedar constituït el Patronat de l'Escola Catalana, amb el senyor Boada de director atenent el grau superior i el senyor Aubà atenent el grau mitjà.

Temperamental de mena, el senyor Aubà es llançà amb impetuositat a la tasca pedagògica, prengué part amb cos i ànima a l'organització de l'Escola, promogué els esports entre els alumnes, celebrant campionats de bàsquet i de ping-pong interclasses en el mateix pati de l'Escola. A l'ensems, fou l'artífex de l'Agrupació d'Antics Alumnes de l'Escola Catalana, la qual, ultra els seus propòsits de consolidar l'amistat i el companyerisme, permetia als ex-alumnes de seguir-hi vinculats amb les activitats de Cultura, Esbarjo i Esports.

Amb el seu dinamisme el mestre Aubà aconseguí de publicar JOVENTUT ESCOLAR, òrgan dels alumnes de l'Escola Catalana, que recollia els treballs escolars seleccionats pels mestres i la puntuació mensual de tots els deixebles. Els primers butlletins es confeccionaren a ciclostil, amb un aparell rudimentari adquirit pel senyor Aubà, aneu a saber on. Més tard ja fou imprès tipogràficament, i amb la creació de l'Agrupació d'Antics Alumnes, JOVENTUT ESCOLAR esdevingué ACTIVITATS, primer com portaveu de l'esmentada Agrupació i després, amb un aire més ambiciós, Revista de Joventut (1935).

El juny de 1938, David Aubà era mobilitzat i s'incorporava a l'exèrcit de la República. Després, com tants d'altres, seguí camí de l'exili, vivint refugiat, a França, 17 anys.

El 1962, ja de nou a Badalona, es féu càrrec de la direcció de la secció de nois de l'Escola Minguella, seguint-hi fins el 1968, data en la qual es retirà i obrí la Llibreria Catalònia en el carrer de Mar de Badalona. Llavors els antics alumnes de l'Escola Catalana i els pares dels alumnes que havia tingut a l'Escola Minguella, li dedicaren un sentit homenatge. Entre altres coses, l'obsequiaren amb una placa d'argent en la qual s'hi llegia: «Els antics alumnes de l'Escola Catalana a David Aubà i Pons, un home tan enamorat de la seva terra que es va fer mestre per ensenyar a estimar-la».

Heus ací, doncs, una breu biografia d'un mestre excepcional i home de bé, que va donar a Badalona tot el que va poder i més... «Tortosí de naixement, barceloní d'adopció i badaloní de cor», com sol precisar ell tot recordant el passat.

ANTONI RICART CUADRADO

L'ARQUEOLOGIA A L'ESCOLA

Estela romana, retrobada a Can Paxau pel Sr. Coll i els seus alumnes.

L'interès humà per desencofrar els enigmes dels temps passats, féu necessari un mitjà més eficaç d'investigació, ja que l'habitual de capbussar-se en documents escrits no oferia prous garanties. Les escriptures o les declaracions, unes voltes insuficients, d'altres influenciades pel partidisme del narrador, o fins i tot la manca total de documents escrits, no permetien deduccions massa fiançadores. Calia un mètode que sòlidament fonamentat autoritzés l'elaboració d'història, utilitzant com a testimoni qualsevol mena de vestigi: estrats o vetes del terreny on sorgien, materials utilitzats per aquells pobladors, deixalles de menjar, ossos, llocs d'habitatge i d'enterrament, santuaris, fortificacions, monuments o manifestacions artístiques de qualsevol característica. La investigació raonada, les anàlisis i uns amplis coneixements forjaren un nou saber: l'Arqueologia.

L'arqueòleg és un historiador preparat per poder portar a terme una tasca científica, amb una extensa educació que garanteix els treballs que realitza. Les excavacions així programades i dirigides permeten noves troballes i aclaren incògnites. Al nostre país, l'any 1907 es creà la Secció d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Catalans; el 1914 els serveis d'excavacions sota la direcció de Pere Bosch i Gimpera; i nasqué una Escola de Barcelona o catalana que encara continua. L'any 1929 Barcelona fou elegida seu del IV Congrés Internacional d'Arqueologia.

No cal dir que inquietuds culturals com aquestes, eren perceptibles pels nostres professors de l'Escola Catalana, que ens explicaven, ensenyaven i interessaven en totes les matèries d'acord amb la seva planificació i subordinant-ho al temps lliure de què disposaven. Sempre que era factible organitzaven sortides o petites excursions i a final de curs una de més extensa. Els nostres treballs de redacció explicaven els viatges i en remarcaven monuments, catedrals, edificis notables, museus, o bé assenyalaven paratges, atalaies o les coses més profitoses de tot caire; i així gaudíem anticipadament de l'excursió i delectant-nos, apreníem.

Visitant Banyoles descobrírem en el seu museu el més primitiu dels nostres avantpassats, la mandíbula d'un home neanderthalès (homo sapiens neanderthalenses); a Puig Castellar coneguérem un poblat ibèric, les seves construccions, la muralla que el protegia, la ceràmica, els costums, i a poc a poc aprofundíem en la part coneguda de la seva cultura; Empúries i Tarragona ens proporcionaren l'oportunitat d'un apropament a dues grans civilitzacions: els grecs i els romans.

Tots participàvem d'aquella erudició general, però com en totes les activitats un grup d'alumnes s'interessà més que els altres, procurant ampliar estudis mitjançant la lectura. La Biblioteca Pública de la Caixa ens va satisfer l'anhel. Contínues sessions ens permeteren compilar extensa informació: referències, dades, ressenyes i així obtinguérem notícia de les excavacions del carrer Lladó (1927-Serra Ràfols); del significat del mot Etnologia (Pere Bosch i Gimpere); de l'excel.lent i detallada Pre-història-Temps Antic i Edat de Ferro de la Història de Catalunya (Rovira i Virgili); la Història de Badalona (Gaietà Soler) completà la recerca. Aprenguérem la traducció de les là-

pides romanes emplaçades a les parets de l'Església de Santa Maria i fins i tot la inscripció en la roca-ara del cim de Mont Aguilar o Montigalà. Tot ens va servir per exercitar i millorar el nostre saber.

Fou en aquells moments (1932) quan s'iniciaren les excavacions de la vil.la romana de Can Paxau. Tots nosaltres estàvem enardits. El senyor Coll, mestre de dibuix de l'Escola, que participava i compartia el nostre interès, organitzà una visita a les excavacions que realitzava l'Agrupació Excursionista de Badalona i que practicaven personalment en J. Font i en M. Garriga.

L'anada no defraudà. Teníem 10, 11 i 12 anys i una imaginació exuberant. Des d'aquella jornada iniciàrem unes experiències pràctiques. El senyor Coll ens alliçonà. Els trossos d'àmfora, els fragments de sigil.lada, els estucs, la ceràmica negra brillant, la campaniana, els pesos de teler, les tessel.les, els gresols des de la més primitiva llumenera de petxina, fins els lucernariums de vàries boques i de ceràmica vitrificada. Tot ens va resultar ràpidament familiar. Ell però seguia ensenyant, portava fragments de ceràmica molt diversa, acostumant-nos a uns hàbits visuals i de palp sobre terrissa elaborada a mà de quan no es coneixia l'ús de la roda de torn, hallstàttica corrent o bé amb decoració de cordons, incisions o acanalats, típica de la cultura cèltica; la clàssica ibèrica de color ocre, pintada amb cercles rojos, la romana... Dintre de totes aquestes, les variants més escollides, des de la més grollera elaborada a mà i cuita prop de fogueres, a la sigil.lada més fina i més decorada. I ens feia classificar-les tot explicant-nos com ho havia assajat en diversos cursets d'Arqueologia.

L'admiració que sentíem s'agegantà quan visitàrem el museu de l'Agrupació Excursionista de Badalona, on s'exposava una estela ibèrica. Allí ens explicaren els detalls referents a com fou trobada per primera vegada i retrobada, un temps després, pel senyor Coll davant dels seus alumnes. Heus aquí un text de J. Font Cussó que ens en dóna detalls:

«Aquesta estela ibèrica, única existent a Catalunya, retornada fa poc al Museu de la nostra ciutat, amida 1.42 m. d'alçada, 0.41 m. d'amplada i 0.28 m. de gruix; és d'impossible interpretació; consta d'una inscripció de cinc xifres, tres llances i un signe semblant a una svàstica, una mitja lluna amb les banyes enlaire, el sol representat en forma d'estrella de sis puntes i una faixa horitzontal; és semblant però no igual a una trobada a Barcelona i que és perduda. Més que una estela funerària, cal considerar-la com una estela commemorativa d'un fet que ignorem. Fou trobada en un lloc pròxim a Can Paxau i la veracitat de la troballa posada en dubte, doncs s'ignorava on havia anat a raure».

També Cuyàs i Tolosa en deixa constància en la seva Història de Badalona, vol. III, pàg. 62. Diu:

«L'any 1929 en què amb motiu d'una visita que hi efectuàrem (a Can Paxau), el professor Coll i algun dels seus alumnes, junt amb en Prat i el que escriu aquestes ratlles, el professor s'adonà de la peça utilitzada com si fos un banc i col.locada a l'entrada de la casa, la féu tombà i davant de tots els entesos comprovàrem que era una estela».

L'impacte fou sensacional. Creàrem un Museu i iniciàrem la redacció d'un Butlletí; el nom elegit per votació fou Arqueologia, confeccionant manualment els textos de cada exemplar mecanografiats un a un, amb dibuixos i colors. En sortiren quatre números, el darrer extraordinari; el seu cost 5 cms., la tirada de 10 a 12 exemplars. El primer subscriptor fou el senyor Coll.

Aquesta és la meva visió de l'Arqueologia i l'Escola, que podria ésser més extensa: conservació de troballes, classificació, reconstrucció... Considerant que no teníem assignatura d'Arqueologia, ni tan sols classe i que tot ho realitzàvem en hores lliures; que tots nosaltres als 14 anys deixàvem d'assistir a l'Escola, i que a continuació la guerra capgirà moltes aspiracions, avui transcorreguts 52 anys, podem dir que va existir un gran impacte, ja que avui mantenim aquelles mateixes afeccions. És evident que l'Arqueologia obtingué un desenllaç molt positiu.

D'aquells alliçonaments i per damunt dels resultats, servo el record de l'extraordinari mestre i millor amic, Ricard Coll i Serra. El veig intensament. Bondadós, generós, somrient... parlant incessantment i acompanyant la conversa amb gesticulacions d'uns braços mai inactius, però sempre oberts, com si ens volgués abraçar a tots.

FRANCESC CAIRÓ

UNA CLASSE AMB LA SENYORETA MINGUELLA

CURS ELEMENTAL 1933-1834

M. Agustí, Jordi Ribet, Lluís Vila, Francesc Amigó, Josep Padrós, Júlia Garisa, Joan Navarra, Ariza, Tejedor, Alfred Tosses, M. Xifré, Teresa Pujadas, Maria Morros, Paquita Poch, Caterina Roure, Neus Prats, Maria Simón, Joaquim Costa, J. Pou, Montplet, Fa. Teixidó, Roser Isern, N. Costa, Francesca Oliete, Núria Puig, Núria Martí, Rosa Roura, Jordi Cirera, Alfred Sánchez, Ramon Gubern, Joan Terricabras, Francesc Novell, Jaume Mestres, Pere Costa, Miquel Doménech i Jordi Salinas.

Mestre: Joaquima Minguella i Pruñunosa.

L'altre dia parlant de l'Escola, em demanaren si volia contar quelcom de la classe de labors que ens donava la senyoreta Minguella a l'Escola Catalana.

Veureu, doncs, que a primera hora de la tarda dels dimarts i dels dijous de cada setmana, totes les noies de l'Escola —menys les de pàrvuls—, ens reuníem en una classe que hi havia en entrar a l'esquerra. La recordo com una estança molt llarga, dividida en dos per una cortina de color marró; en una banda hi donava classes la senyoreta Minguella i en l'altra hi havia la biblioteca. Malgrat els anys que han passat, encara en servo un bon record.

Setembre de 1930. Era el primer dia de classe. Estava una mica esporuguida, car no coneixia gairebé ningú, ni tan sols la professora. Quan la vaig veure em va semblar com si un personatge de la Lola Anglada entrés en la meva vida. Ja des d'aquell moment me la vaig estimar. Aquells ulls tan blaus! Els cabells rossencs amb aquella ondeta que se li escapava per sobre el front. I les mans! Recordo les seves mans, amb aquelles ungles tan polides i esmaltades d'un color rosat, i aquell anell amb una pedra de color blau-clar, transparent, igual que els seus ulls.

Encara em sembla que hi sóc en la classe de la senyoreta Minguella, com si el temps no hagués passat, jo dreta al seu costat, amb la bata blanca, peça indispensable, esperant que em digués què calia fer. I llavors...

Oh, meravella! de les seves mans vàrem aprendre tantes coses... Primer aquelles roselles fetes amb llana negra i vermella, amb el botonet de fil «perlé» de color verd

al mig de la flor; després els estors de malla, els tapetets de mitja, les catifes i aquells inefables gossets amb el capet de vellut blanc i el nasset torrat com una castanya. I el repujat sobre pell i sobre aram. Recordo que ho feia sobre un saquet de sorra i amb una escarpeta i un martell havia d'anar picant fins aconseguir de reeixir el dibuix; quantes vegades acabava la classe al pati, tota sola, ja que aquell sorollet era capaç de fer perdre l'oremus al més tranquil. I el pirogravat, mentre amb una mà s'anava manxant perquè no s'apagués l'agulla, amb l'altra s'anava resseguint el dibuix amb tota cura; i el fum que es produïa se'm ficava als ulls i em feia plorar.

Tantes i tantes coses que ara no em vénen a la memòria, però totes explicades d'una manera fàcil i entenedora. Ultra els treballs manuals que apreníem, cal recordar altres detalls de la senyoreta Minguella. Tenia per costum de no admetre més de dues nenes al seu costat. Mentre explicava a l'una el que havia de fer, l'altra esperava torn contant rondalles i acudits... Així no solament aconseguia de tenir la classe quieta, sinó que a l'ensems la nena a mesura que s'explicava, anava lligant les paraules sense perdre el fil de la narració, copçant els personatges suaument sense ni adonar-se'n. Era una manera nova d'ensenyar.

Era una manera de donar-se als alumnes, de preocupar-se'n, de preparar-los per al dia de demà. La classe de labors de la senyoreta Minguella a l'Escola Catalana, una classe més d'aquella Escola que recordo amb nostàlgia i amor, era una classe magnífica.

NEUS PRATS

JOAQUIMA MINGUELLA I PRUÑUNOSA

La senyoreta Minguella nasqué a Badalona (comarca del Barcelonès), a l'any 1899. «Sóc del segle passat», acostumava a dir ella, amb el seu aire de simpatia que tant la caracteritzava.

Professora per vocació, sempre va formar part del claustre de mestres de l'Escola del senyor Antich i de l'Escola Catalana; després de la guerra va seguir una temporada a l'Escola Cultural, fins que va emprendre pel seu compte l'organització d'una escola, que pel dir de la gent, havia de significar la continuació d'aquella obra cultural catalana que s'havia iniciat en els mestres Marcel.lí Antich i Josep Boada, a Badalona.

Avui l'Escola Minguella ha assolit un merescut prestigi a la nostra ciutat.

Malauradament en escriure aquestes línies, la senyoreta Minguella, en una edat molt avançada, es troba hospitalitzada des de fa mesos.

El resultat de la seva tasca educativa romandrà viu en el record de moltes generacions de ciutadans nostres.

L'AGRUPACIÓ

Jurat del I Certamen de Poesia i Prosa de l'Agrupació:

Francesc Cairó, Robert García, Francesc Prat. Josep Roig i Josep Mª. Costa.

Per iniciativa del Patronat de l'Escola Catalana, el dia 11 de febrer de 1934, quedava constituïda l'Agrupació d'Antics Alumnes. JOVENTUT ESCOLAR, el butlletí de l'Escola del mes de març de 1934, n'exposava la seva finalitat: «...organització de la vida post-escolar, sota els aspectes següents: establir i conservar relacions d'amistat i companyerisme entre els que han estat alumnes de l'Escola Catalana. Procurar llur millorament físic, moral i intel.lectual. Procurar el desenvolupament de les pròpies iniciatives».

Els alumnes assistents a l'acte constitucional de l'Agrupació, foren considerats membres fundadors. En tenim fidel referència. Foren: Maria Alfaro, Joan Amigó, Maria Amigó, Josep Arpí, Antoni Campmany, Antònia Casas, Josep Mª. Costa, Robert García, Antoni Garzon, Teresa Hospital, Eusebi Miralles, Eulàlia Navarra, Feliu Oliete, Antoni Ricart, Elena Teixidor, Marta Traité i Francesc Vidal. També hi assistiren com a part integrant de l'Agrupació, els mestres i membres de Patronat, següents: David Aubà, Josep Boada, Joaquima Minguella, Mercè Vilaplana, Joan Ricart i Gaspar Simon.

S'establiren tres comissions Especials per a la realització de les múltiples activitats de la nova Agrupació. Aquell JOVENTUT ESCOLAR de març de 1934, en feia esment «La formació d'una biblioteca per a l'ús dels associats, la publicació d'un periòdic reflex de les activitats de l'Agrupació i de les inquietuds de la ciutat, l'organització de cicles de conferències per elements locals i forans, de cursets, exposicions, visites instructives, etc., és l'actuació de la Comissió de Cultura. La celebració de vetllades recreatives, literàries, musicals, teatrals, de sortides i excursions, és l'actuació de la Comissió d'Esbarjo. Procurar l'enfortiment físic dels associats per mitjà del gimnàs, l'exercici a l'aire lliure i l'esport, fer néixer l'amor a la Terra per la contemplació de les seves belleses naturals, és l'actuació de la Comissió d'Esports».

En la mesura que serà possible detallem les activitats realitzades per l'Agrupació, durant els seus cinc anys escassos de vida, en especial d'aquelles que, malgrat la destrucció de gener de 1939, n'ha quedat testimoniatge.

ACTIVITATS, Revista de Joventut. Amb aquesta denominació es va publicar un periòdic mensual, del qual n'aparegueren sis números, des de desembre de 1935, fins a maig de 1936. Anteriorment se n'havien publicat dos números, d'impressió més modesta, com portantveu de l'Agrupació d'Antics Alumnes de l'Escola Catalana. Era una revista de joventut, oberta a la joventut, molt adequada per plasmar-hi les seves inquietuds.

El BUTLLETÍ MURAL. Va consistir en una publicació mensual confeccionada a màquina d'escriure, amb profussiuó d'il.lustracions a color, en un sol exemplar original, col.locat en un tauler destinat a l'efecte, en el local de l'Agrupació i que va subsistir durant els anys de la guerra civil. Fou una iniciativa molt reeixida.

FESTES DE LES LLETRES CATALANES. El dia 4 de juliol de 1937 tingué lloc el primer certamen de Poesia i Prosa de l'Agrupació, en el qual prengueren part els exalumnes i també els alumnes de l'Escola Catalana, en dues categories. Fou una gran festa celebrada al pati de l'Escola, amb tot el caire d'uns Jocs Florals. D'acord amb les Bases que s'establiren, el jurat fou integrat per Francesc Prat i Robert García en representació del Consell Directiu de l'Agrupació; pel mestre Josep Roig en representació de l'Escola Catalana, i pels membres de la Comissió organitzadora Josep Mª. Costa i Francesc Cairó.

Un any després, el 21 d'agost de 1938, tingué lloc una altra festa de les lletres catalanes, un certamen social de prosa, quelcom molt lloable en unes circumstàncies tan doloroses. Precisament la prosa premiada, «Unes sabates», de Salvador Riera, fou enviada des del front per l'autor, i era una narració d'un fet de guerra sense parlar de lluita i que dignificava l'amistat i la companyonia com un missatge de pau. El jurat d'aquest certamen fou integrat per Josep Prats, Conseller de Cultura de l'Ajuntament de Badalona; per Manuel Thió i Rodés, designat pel Consell Directiu de l'Agrupació; pel mestre de l'Escola Catalana Josep Roig, i per Francesc Cairó, per la Comissió de Cultura de l'Agrupació.

REPRESENTACIONS TEATRALS. L'Onze de Setembre de 1936, membres de l'Agrupació d'Antics Alumnes, efectuaren una audició per Ràdio Badalona de l'obra dramàtica del poema de Pitarra «El fossar de les moreres», escenificada per Lluís Millà. El gener de 1935, en una vetllada celebrada al Casino de Badalona, es va representar pels ex-alumnes l'obra de Pous i Pagès «En Joan Bonhome». El gener de 1937, en una altra vetllada a l'Era (Centre Catalanista Badaloní), es representà també pels exalumnes la divertida obra de Serafí Pitarra «Cura de Moro».

CAMPIONATS DE BADALONA DE PING-PONG. Es celebraren tres campinats de Badalona de ping-pong a iniciativa de l'Agrupació d'Antics Alumnes, la qual col.laborà estretament en la confecció dels reglaments i en la creació d'un organisme de tipus federatiu amb representació de les entitats badalonines, que controlava les competicions. Cal remarcar que l'equip representant de l'Agrupació va assolir fites molt elevades en aquest esport.

Ens disposem a commemorar la constitució del Patronat de l'Escola Catalana, i ho fem precisament en el cinquantè aniversari de la creació de l'Agrupació d'Antics Alumnes, perquè aquesta fita va representar en la vida de tots nosaltres, un fet transcendental: la fi de la vida escolar. Ben segur que tots aquells alumnes que saberen valorar la importància de la seva integració en l'Agrupació, desenvolupant les activitats que se li oferien, han agraït en el decurs de la seva majoria d'edat, aquella bella iniciativa.

COSTA

EL PARVULARI DE LA SENYORETA MERCÈ

CURS 1934-1935

M. Armengol, Elvira Gual, Lluís Vila, Núria Prat, Llúcia Guix, Garriga, Montplet, Teresa Pujades, Eduard Agustí, Roser Bofill, Marcel Riera, __________, Morros, Xirgu, Castro, M. Simon, P. Ribet, Pujadas, R. Isern, Teixidó, R. Gubern, __________, Sánchez, Tejedor, J. Navarra, M. Argelich, N. Costa, Francesc García, Oliete, Queralt, A. Domènech, Duran, Montserrat Bofill, Guardiola, Costa, P. Cuesta, M. Canals, M. Cuesta, Sala, Salinas, Teixidó, J. Mestres, Brió i Patau.

Mestre: Mercè Vilaplana i Jové.

La classe de pàrvuls és la base de la piràmide de l'ensenyament escolar. Els infants que hi assisteixen, són la matèria mal.leable més dòcil que hi ha. En conseqüència, constitueixen el cos amb major propensió a malejar-se, és a dir, en perill d'espatllar-se des d'un bon començament. Aquesta circumstància, fa que l'atenció a esmerçar en la cura del seu procés d'alliçonament, sigui d'una importància cabdal. El tacte i la dedicació esdevenen gairebé una consagració en la tasca d'assolir emmotllurar la futura personalitat de l'infant.

Aquest desenvolupament del caràcter i de la idiosincràcia ulterior dels escolars més novells, era el gran repte que tenia com a funció d'aconduir a bon terme la senyoreta Mercè. En la perspectiva dels anys transcorreguts i els seguiment en l'avenir de les promocions que passaren per la seva aula, trobarem la més clara resposta de la bondat del seu mestratge.

Mercè Vilaplana i Jové, va néixer a Sarroca de Segre, entre el Segrià i les Garrigues, un poblet de pagès a redós de les estribacions de Serra la Llena. Paisatge d'oliveres, ametllers i camps de cereals. Terres de secà, on l'horta es limita a poques ha. Senyoreja damunt el poblat el castell de Sarroca. L'església parroquial de Santa Maria, té en columnes i medallons l'ensenya de la família Santcliment, la mateixa nissaga dels que foren senyors de Badalona i que, el seu escut amb la campana característica, presidia el portal de la Torre Vela, davant per davant de la nostra parroquial de Santa Maria. Dues coincidències ben curioses entre els dos pobles de Sarroca i Badalona: Les parròquies de Santa Maria i el senyoriu dels Santcliment. Serà per això que, tan bon punt la senyoreta Mercè es domicilià al número 1 de la Riera de Jornet, no va sentir-se forastera a casa nostra.

Deixeble d'Alexandre Galí, mestressa de la Generalitat republicana (encara en guarda devotament la credencial) vingué a Badalona l'any 1932 on va estar-s'hi fins a ben entrada la guerra.

Els mètodes pedagògics que impartia, semblantment als de les altres classes de l'Escola, eren els dimanants de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i d'arrels antigues del sistema Montessori. Normes que no vetaven l'adopció de re-

gles propiciades per la imaginació dels mestres, i, que agilitzaven i relaxaven l'ambient escolar en les dues hores de classe. En aquest afer creatiu de metodologia, les virtuts innovadores de la senyoreta Mercè hi excel.lien. El trasllat al pati de les aules d'ensenyament en temps d'estiu, a l'ombra tornassolada de l'arbrat i sobretot de la romàntica i folklòrica del lledoner, eren alenades fresques que alegraven el cor dels infants.

Material didàctic a base de cartrons, trenca-closques, fulles i flors del jardí i els treballs manuals amb fusta i pell, feien les delícies de tots. I la seva bonhomia, el somriure clar i la serena bellesa juvenil ens tenien extasiats.

Després a més de les seves funcions al parvulari, impartia les lliçons de cant a la totalitat dels escolars. Els menuts, els mitjans i els més grandassots i tot. Aquests, sornaguers, a vegades estrafeien la lletra de les cançons irònica o maliciosament, però com que mai no s'hi enfadava, ans al contrari, s'interessava per les versions burletes, i si molt convé ella també prenia part en la facècia i tornava a aconductar-ho a la normalitat. A la vegada que apreníem a cantar amb un mínim d'estil i coneixíem les cançons de la terra, es formaven diverses masses corals que a les festes de final de curs enjoiaven la vetllada.

Professora de piano, educava en aquesta disciplina un estol d'aspirants, que després han esdevingut músics exemplars o sapients professors.

Ara en la plenitud de la seva vida, havent fet molt de camí, pot estar ben complaguda del treball assolit. M'explicava l'altre dia, que tot el material didàctic que havia anat confeccionant i guardant, es va perdre quan la guerra. I se'n dolia, no pas amargament, però sí amb una lleu recança. En certa manera és natural compungir-se per aquesta pèrdua. Penso però, que aquest material, aquestes eines, efectuaren al seu temps la missió que tenien assignada. La tasca acomplerta fou com una mena de sementera, el fruit de la qual ha granat esponerosament. Els coneixements adquirits amb aquella normativa els han assimilat centenars d'alumnes seus, que els han propagat espargint-los arreu. Per tant no s'han perdut.

I els seus fills i els disset néts, han nascut i han crescut immersos en aquest material didàctic, i l'han manejat i el manipulen encara. És per això que tot aquest equip continua viu i present, com ho és i per molts anys, l'obra de la senyoreta Mercè Vilaplana.

JOSEP GUAL LLOBERES

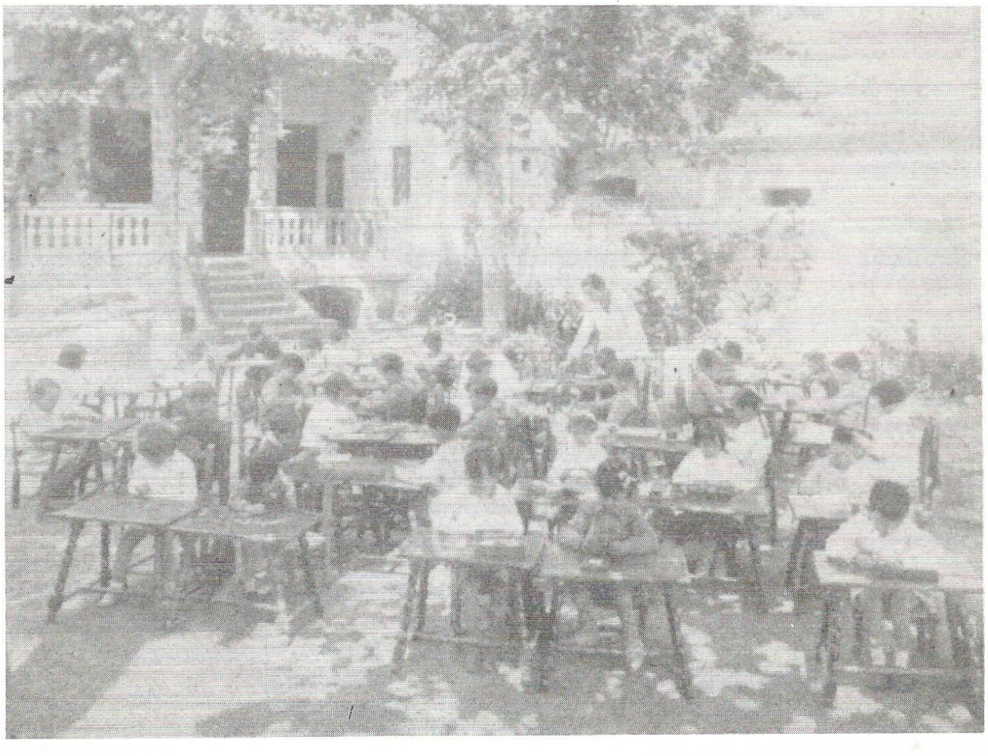

Classe de pàrvuls al pati de l'Escola, regida per la senyoreta Mercè Vilaplana

EL PATRONAT

Membres del primer Patronat que crearen l'Escola Catalana

Joan Vidal

Josep Campmany

Joan Ricart

Domènech Riera

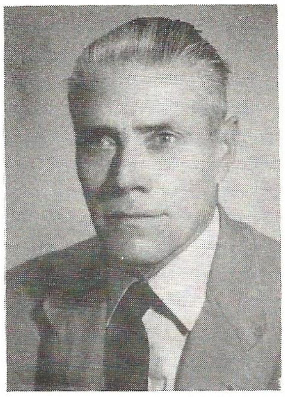

Joaquim Oliete

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana data del 1898 i la seva creació fou deguda a l'entusiasme despertat per la fundació del Col.legi Sant Jordi, que fou la primera escola dels temps moderns que donà l'ensenyament en català.

Des del 1914 l'Associació prengué una marxa ascendent i l'any 1933 assolí la xifra de 7.813 socis —uns 200 eren badalonins—, fet que li va permetre d'organitzar l'ensenyament amb tota classe d'activitats: subvencions, beques, colònies escolars, concursos de geografia i d'història de Catalunya i d'una manera especial, la creació del llibre escolar. També va instituir la Festa d'Infants i de Flors, la qual tenia lloc al Parc Güell; contribuí a complementar la preparació dels mestres i d'organitzar cursos de català en moltes entitats; va crear biblioteques escolars i la Biblioteca per als Infants «Apel.les Mestres», instal.lada a la plaça del Pi, i que fou clausurada acabada la guerra. Finalment va celebrar el I Congrés Nacional (1936), amb una exposició de llibres d'escola en català, a la qual contribuïren totes les editorials catalanes.

En la seva tasca de catalanització de l'escola, l'Associació Protectora va establir Comissions Delegades arreu de Catalunya. En el seu Butlletí número 18, segona època, de juny de 1932 hi trobem les Comissions de Vilafranca del Penedès, de Banyoles, de Sitges, de Molins de Rei de les Barriades d'Horta, Gràcia i Sant Gervasi, les quals venien a incrementar les ja establertes amb anterioritat.

La Comissió Delegada de Badalona fou constituïda el juliol de 1932, segons informació de l'Eco de Badalona número 29, del 23 d'aquell mes. De fet ja feia temps que s'hi treballava amb l'Associació, pels contactes establerts pel mestre Marcel.lí Antich. La creació del Patronat de l'Escola Catalana va representar la consolidació de les bones relacions amb l'Associació Protectora, car els membres de la Comissió Delegada local, integraren també la Junta Rectora del Patronat de l'Escola Catalana.

Pel seu remarcable interès il.lustrem el present recull de dades històriques, amb una reproducció de l'escrit divulgat pel Patronat durant l'estiu de l'any 1932, que podeu veure en la pàgina següent.

Patronat de l'Escola Catalana
BADALONA

Distingit senyor:

Ampliant els detalls que s'han vingut donant en la premsa local, ens plau d'una manera particular assabentar-lo que definitivament ha quedat constituïda l'Escola Catalana, quin pla de reorganització i adaptació als més moderns sistemes pedagògics ha estat portat curosament a terme per aquest Patronat sota el control tècnic de la benemèrita «Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana».

La mateixa ha quedat domiciliada al carrer de Sant Anastasi, n.º 56, fetes les degudes reformes d'ampliació d'aules i pati d'esbarjo, dotant-la de totes les comoditats i condicions higièniques indispensables en un local on s'han de desenvolupar física i intelectualment els nostres infants.

Com ja s'ha dit, l'ensenyament serà ordenat segons els moderns principis d'ensenyança que la pràctica ha demostrat donen resultats positius, escollits entre les més noves orientacions pedagògiques, adoptant lo més adient a les condicions generals dels escolars, fins assolir que els alumnes es trobin en la millor preparació per a començar amb èxit la segona ensenyança.

Una part a remarcar del sistema d'ensenyament a emprar consisteix en l'adaptació d'un pla d'excursions i visites a Museus, Monuments, Indústries, completant d'una manera eficaç la teoria amb la pràctica.

L'escola serà graduada i mixta, d'acord amb les tres etapes d'evolució psico-orgànica de l'escolar, no depassant, dintre de cada grau, els 30 alumnes per matrícula. Ademés de la gramàtica catalana, Geografia i Història de Catalunya, el programa d'ensenyament abastarà totes les matèries oficials i altres complementàries, com són francès, teneduria, àlgebra i dibuix geomètric i artístic.

Del vostre provat patriotisme esperem, no ja solament l'ajuda moral, sinó que també la vostra decidida cooperació, matriculant-hi els vostres infants amb la seguretat que així laborareu per la seva perfecta preparació a les lluites del viure a les quals cal entrar-hi amb els millors bagatges i feu un servei a la causa de Catalunya, per l'engrandiment de la qual tot esforç és poc i el més eficaç és la preparació d'aquestes novelles generacions que un dia podrien demanar-nos compte de no haver fet per llur instrucció tots els sacrificis.

Ens plau aprofitar aquesta avinentesa per a saludar-vos.

Per el Patronat:

El President,
J. Vidal Prat

El Secretari,
Josep Campmany

Per inscripcions de matrícules adreçar-se als components del Patronat.
L'obertura de curs serà el dia 5 de setembre proper.

CASAS · BADALONA

PROFESSORAT

Escola Antich:

1926-32 Marcel.lí Antich (curs superior)
1926-32 Josep Boada (curs mitjà)
1926-32 Joaquima Minguella (curs elemental)
1926-32 Ricard Coll (dibuix)

Escola Catalana:

1932-34 Josep Boada (curs superior)
1932-38 David Aubà (curs mitjà)
1932-39 Joaquima Minguella (curs elemental)
1932-39 Mercè Vilaplana (parvulari)
1932-39 Ricard Coll (dibuix)

1934-39 Josep Roig (curs superior)

Actualment tres escoles públiques de Badalona ostenten el nom de sengles mestres d'aquella escola creada l'any 1926. Són:

Escola Marcel.lí Antich
Domicili, Sant Lluc, 98
Data d'inauguració: setembre del 1979

Escola Josep Boada
Domicili, Avgda. Marquès de Montroig, 169
Data d'inauguració: setembre de 1979

Escola Ricard Coll
Instal.lacions provisionals al Parc Serentill. En projecte la construcció de nova planta. Emplaçament per determinar
Data d'inauguració de les instal.lacions provisionals: setembre de 1980

Ens ha sigut molt difícil identificar tots els alumnes que figuren a les diferents il.lustracions dels grups escolars. Malgrat tot, hem preferit el risc d'algun lapsus o d'error d'identificació, davant l'interès de la gran majoria.

IMPREMTA NOVELL · BADALONA